

KLASMANAGEMENT EN REFLECTIE

KLASMANAGEMENT EN REFLECTIE

OMGAAN MET DIVERSITEIT IN DE KLAS

Martin Valcke
Brigitte De Craene

ACADEMIA
PRESS

INHOUD

MODULE I	
EEN SYSTEMISCHE VISIE OP KLASMANAGEMENT	13
KLASMANAGEMENT: EEN EERSTE SITUERING	17
LERAAR	24
Opvattingen (beliefs) van leraren	24
De ontwikkeling van leraar-leerlingrelaties	27
Leerlingen	38
Instructieactiviteiten	51
Organisatie	58
Leerprocessen	71
Context	80
Praktische aanpakken bij klasmanagement	84
Plannen van klasmanagement	86
Conclusies	87
MODULE II	
KLASMANAGEMENT EN MOTIVATIE	91
WAAROM 'MOTIVATIE' ALS BELANGRIJKSTE	
'VERSCHIL' TUSSEN LEERLINGEN?	96
Motivatie en SES	97
Motivatie – armoede	97
Motivatie – beheersing instructietaal	99
Motivatie – genderverschillen	99
Motivatie – leerproblemen	100
ADVANCE ORGANIZER	101
EEN BEGRIPSDEFINIËRING	102
Het complexe samenspel van variabelen: wiskundeangst, testangst en motivatie	103
STATE-OF-THE-ARTBENADERINGEN VAN MOTIVATIE	107
Gemeenschappelijke kenmerken	107
De 'Expectancy-Value Theory' voor motivatie	109
De attributietheorie voor motivatie van Weiner	116
De zelfdeterminatietheorie van Deci & Ryan	123

VERTALING NAAR INSTRUCTIEAANPAKKEN	131
Motivatie en de leraar	131
Vertaling van de ‘Expectancy–Value Theory’ voor motivatie naar instructie	133
Vertaling van de attributietheorie voor motivatie naar instructie	136
Vertaling van de zelfdeterminatietheorie (ZDT) naar aanpakken voor instructie	140

MODULE III

KLASMANAGEMENT EN DE LERAAR-LEERLINGRELATIE 151

ADVANCE ORGANIZER	154
HET BELANG VAN LERAAR-LEERLINGRELATIES	154
WELBEVINDEN VAN LEERLINGEN ALS UITGANGSPUNT VOOR LERAAR-LEERLINGRELATIES	157
DE LERAAR BINNEN DE RELATIE LERAAR-LEERLING	164
EEN NIEUWERE KIJK OP LEERKRACHT-LEERLINGSTIJLEN	170
OP BASIS VAN HET BEGRIP MOTIVATIE	170
SYSTEEM – COMMUNICATIE – KLAS – SCHOOL	174
Axioma’s van de communicatie volgens Watzlawick	175
‘Schoolwide Positive Behavior Support’-programma (SWPBS)	178
HOE DE RELATIE TUSSEN LERAAR EN LEERLING VERBETEREN?	185
MEER IDEEËN OM JE REFLECTIE OVER DE LERAAR-LEERLINGRELATIE TE VOEDEN	186
Meer tips voor leraren	186

MODULE IV

EXTERNALISEREND PROBLEEMGEDRAG EN KLASMANAGEMENT 195

ADVANCE ORGANIZER	199
EEN EERSTE VERKENNING VAN ‘PROBLEEMGEDRAG’	200
DEFINITIE EXTERNALISEREND PROBLEEMGEDRAG	202
Inleiding	202
Storend probleemgedrag	202
Ontwrichtend probleemgedrag	204
EXTERNALISEREND PROBLEEMGEDRAG IN VLAANDEREN	208
EXTERNALISEREND PROBLEEMGEDRAG ...	212
BIJ WELKE JONGEREN?	212
SOCIALE BINDING ALS KRITISCHE FACTOR	212
EXTERNALISEREND PROBLEEMGEDRAG – PREVENTIE	214
Inleiding	214
Evidencebased aanpakken	215
Preventiestrategieën met de nadruk op het schoolniveau	217

Preventiestrategieën met de nadruk op het klasniveau	223
EXTERNALISEREND PROBLEEMGEDRAG – CURATIE	223
Curatie bij externaliserend storend probleemgedrag	224
Curatie bij externaliserend ontwrichtend probleemgedrag	226
EEN EERSTE TYPE EXTERNALISEREND	
PROBLEEMGEDRAG IN DE KIJKER: PESTEN	230
Inleiding	230
Wie zijn de pesters?	232
Voorbeeld van een antipestaanpak: het KiVa-programma	234
Kenmerken van succesvolle antipestprogramma's	236
DE ROL VAN DE LERAAR	240
AANVULLEND MATERIAAL VOOR DE LERAAR	242
EEN TWEEDE TYPE EXTERNALISEREND PROBLEEMGEDRAG IN	
DE KIJKER: SPIJBELLEN EN VROEGTIJDIG SCHOOLVERLATEN	243
Inleiding	243
Spijbelen en vroegtijdig schoolverlaten – een omschrijving	244
Spijbelen: de betrokken actoren	247
Risicofactoren – risicojongeren voor spijbelen	249
SPIJBELLEN EN SCHOOLUITVAL: DE CIJFERS	255
Spijbelen in Vlaanderen	255
Vroegtijdig schoolverlaten in Vlaanderen, België	
en in internationaal perspectief	257
PREVENTIE EN INTERVENTIE	259
Maatregelen voorgesteld op Europees niveau	259
Preventie, interventie en compensatie in Vlaanderen	
met betrekking tot spijbelen en vroegtijdig schoolverlaten	261
WAT WERKT? SUCCESVOLLE INTERVENTIES SAMENGEVAT	265
Kenmerken van succesvolle spijbelacties	265
Kenmerken van succesvolle programma's voor het voorkomen	
van schoolverzuim en schooluitval	267
MODULE V	
LEEROMGEVINGEN EN KLASMANAGEMENT	273
LEEROMGEVINGEN	276
COMPONENTEN VAN HET DIDACTISCH HANDELEN	277
Leerdoelen	277
Leerstof	281
Didactische werkvormen	283
Media	287
Evaluatie	297
ORGANISATIE	298
De eerste schooldag	298

Klasreglement en het schoolreglement	298
Klasreglement en schoolreglement: regels of leerdoelen	302
Tijdgebruik: time-to-task	302
Conflict tussen schooltijd en tijdservaringen bij adolescenten	304
Klasschikking en waar zitten leerlingen in de klas?	306
De kwaliteit van een schoolgebouw:	312
de kwaliteit van de fysieke leeromgeving	312
Ontwerpen van een school en analyse van de school als leeromgeving	316
CONTEXT	318
LERAAR: KENMERKEN EN BEGELEIDING	319
LEERLINGEN: KENMERKEN EN BEGELEIDING	321
MODULE VI	
ouders en klasmanagement	329
ADVANCE ORGANIZER	332
OUDERBETROKKENHEID – OUDERPARTICIPATIE: BEGRIPSKEUZE	334
NIVEAUS IN BETROKKENHEID VAN OUDERS	335
Participatiepiramide van Godderis	335
Het Epsteinmodel	339
Het CPS-model en het Partnerschapsmodel	341
VERWACHTINGEN EN PERCEPTIES	
VAN SCHOOL-OUDELS-LEERLINGEN	344
HEEFT OUDERBETROKKENHEID EEN INVLOED?	345
Diversiteit in ouderschap?	350
HOE STAAT HET MOMENTEEL MET DE OUDERBETROKKENHEID?	357
BEVORDEREN VAN OUDERBETROKKENHEID	358
In jouw school: start met een analyse van de beginsituatie	360
Communicatie bevorderen als basis voor het bevorderen	362
van ouderbetrokkenheid	362
Ouderbetrokkenheid bevorderen op basis van het model van Godderis	363
CONFLICTEN MET OUDERS	364
Een lastige competentie	364
Klinische simulaties en ‘omgaan met ouders’	365
Aandachtspunten bij de aanpak van een conflict met ouders	367
Ondersteunende organisaties en ondersteuningsmaterialen	369
VII	
BIBLIOGRAFIE	374
VIII	
TREFWOORDEN	394

WOORD VOORAF

De kranten wijzen erop: klasmanagement wordt geschetst als een struikelsteen voor leraren, scholen, CLB's, het beleid, ouders en uiteindelijk ook voor de leerlingen. In de media vind je legio berichten over spijbelen, pesten en geweld op school, schooluitval, gedemotiveerde leerlingen en leraren. Dit wordt dikwijls gekoppeld aan dalende leerprestaties, het probleem van de instroom in de lerarenopleidingen, het aantal leraren dat het lerarenberoep verlaat enzovoort.

De mediastroom aan berichten benadrukt een negatief beeld van klasmanagement. Het suggereert dat leraren kritische competenties missen. Bovendien verenigen veel berichten de kijk op dat "klasmanagement" alsof het zou gaan over regels, reglementen, en discipline op het klas- en schoolniveau. Maar klasmanagement is een veel ruimer begrip. Het heeft te maken met competenties van leraren om proactief na te denken over kernbeslissingen bij het plannen van een leer- en instructiesituatie. Klasmanagement heeft daardoor betrekking op alle variabelen, processen en actoren die we in een onderwijskundig referentiekader kunnen onderscheiden. Klasmanagement vraagt dus naar bewuste en expliciete "beslissingen" bij o.a. het selecteren van leerdoelen, naar een participatieve insteek bij de werkvormen, een alternatieve klasopstelling, een proactieve visie op takenuitwerking en taakverdeling.

En meteen benadrukken we ook dat klasmanagement niet alleen een rol speelt op het microniveau, maar evengoed op het meso- en het macroniveau. Scholen hebben nood aan een beleid ten aanzien van bv. toetsing, ruimtegebruik, de participatie van ouders in het schoolgebeuren, afspraken over welke rol en verantwoordelijkheid leerlingen kunnen krijgen. Zo benadrukt onderwijsbeleid onder meer systemische aanpakken van spijbelen, van niet-gekwalificeerde uitstroom, van het samenwerken met ouders.

De resultaten van recent onderzoek naar de mate waarin basiscompetenties van leraren in Vlaanderen nagestreefd, bereikt en/of gemodelleerd worden in de lerarenopleidingen, wijzen op het belang van een brede visie op klasmanagement. Ook bij professionalisering van leraren, schoolleiders, CLB's, zorgcoördinatoren... komt de brede visie aan bod; met nadruk op het klas- en schoolniveau.

In deze nieuwe editie van *Klasmanagement en reflectie* wordt "diversiteit" benadrukt. Het gaat daarbij om diversiteit bij leerlingen, maar ook om diversiteit in de aanpakken van de leraren, diversiteit in de mogelijke oplossingen, strategieën, plannen, aanpakken ... Centraal bij het begrip diversiteit staat het begrip motivatie. Dit blijkt de gemeenschappelijke noemer te zijn die bij problemen met leerlingen herhaaldelijk op-

duikt. De begrippen motivatie, motiverende relaties tussen leraar-leerling, motiverend lesgeven, motiverende relaties met ouders ... zijn daarom terugkerende onderwerpen in het handboek.

De basisstructuur van het handboek vertrekt vanuit een onderwijskundig referentiekader dat meer in detail is uitgewerkt in het handboek “Krachtige Leeromgevingen” (Valcke, M., 2019, Academia Press, EAN 9789401461269). Het is niet direct nodig om dit handboek bij de hand te hebben om met Management en reflectie aan de slag te gaan. Enkel wanneer men totaal niet vertrouwd is met onderwijs specifieke referentiekaders, is het aangewezen even deze kaders bij te spijkeren.

De insteek van de nieuwe versie van het handboek is zeer “positief”. Met andere woorden, we gaan uit van de overtuiging dat elke en elke school – mits voldoende reflectie op zijn/haar eigen handelen – een succesvol klasmanagement kan uitbouwen. Het handboek geeft dan ook veel concrete handvatten, modellen, beslissingsbomen, ideeën ... die (student)leraren kunnen toepassen in hun klaspraktijk. We gaan wel expliciet in tegen een “tips en tricks” aanpak. Daarvoor is een leer- en instructiesituatie te complex en negeert men bij veel “tricks” hoe beslissingen bij één aspect een direct of indirect gevolg hebben voor andere beslissingen. Een goed klasmanagement bouwt dus verder op pro-actief omgaan met de volle complexiteit van leren en instructie op klas- en schoolniveau.

Gent, januari 2020.

Een systemische visie op klasmanagement

VRAGEN UIT DE ONDERWIJSPRAKTIJK

- De inspectie gaf aan dat het klasmanagement niet op orde is op school, maar we hebben toch een schoolreglement? Waar hebben ze het dan over?
- Mijn collega's geven aan dat ik even op mijn tanden moet bijten als beginner. Mijn klasmanagement zal wel lukken na een tijd. Klopt dat?
- Klasmanagement gaat toch enkel over regels en wat te doen als leerlingen die regels overtreden?
- Ik ben toch baas over mijn eigen lesaanpak? Waarom zou klasmanagement daarmee iets te maken hebben?
- Ik probeer mijn leerlingen te motiveren. Maar toch lukt mijn klasmanagement niet. Wat verlies ik uit het oog?
- Het aanpakken van spijbelen raakt toch niet aan mijn verantwoordelijkheid als leraar?
- Klasmanagement heb je of heb je niet. Dat kun je toch niet aanleren?

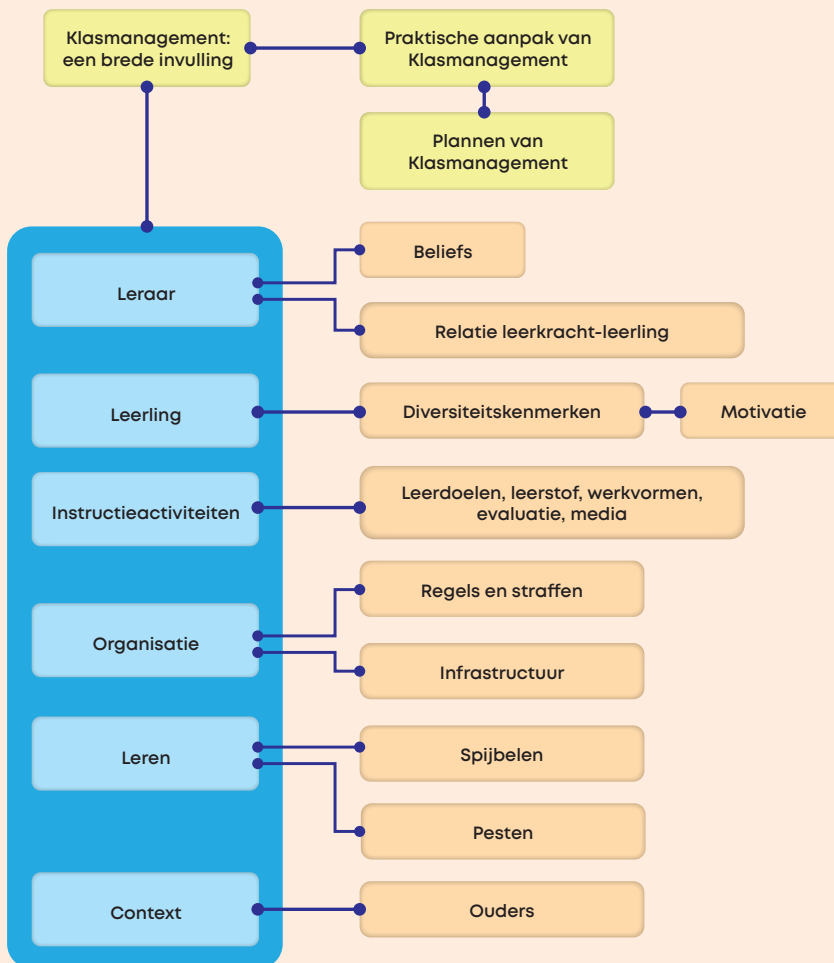
LEERDOELEN

Na het bestuderen van dit thema beheers je de volgende leerdoelen:

- Met eigen woorden het begrip klasmanagement in brede en in enge zin verklaren met voorbeelden.
- Klasmanagement relateren aan het onderwijskundig referentiekader en daarbij relevante actoren, variabelen en processen aanduiden.
- Voorbeelden van klasmanagement op het micro-, meso- en macroniveau aanreiken.
- Beschrijven hoe een geïntegreerde aanpak van schoolmanagement meer garanties voor succes oplevert.
- Verklaar waarom kenmerken van de instructieverantwoordelijke ook een invloed hebben op de implementatie van klasmanagement (bv. beliefs, self-efficacy).
- Spijbelen beschrijven als een vorm van externaliserend probleemgedrag.
- Voorbeelden geven van hoe de relatie leerkracht-leerling een invloed heeft op klasmanagement en op het bereiken van de leerdoelen.
- Voorbeelden van soorten motivatie bij leerlingen beschrijven.
- Een model dat verschillende oorzaken voor probleemgedrag (bv. spijbelen) bij leerlingen illustreren met voorbeelden.
- Een theoretische fundering voor motivatie beschrijven.
- De link tussen klasmanagement en leerdoelen illustreren.
- De "organisatie" van instructie beschrijven in relatie tot klasmanagement.
- De succesvolle invloed van regels beschrijven bij een klasmanagement aanpak.
- De breedte van regels voor klasmanagement uiteenzetten.
- De kenmerken van interventies voor het aanpakken van storend gedrag opsommen.
- Peer mediation situeren in een breder perspectief op klasmanagement.
- Oorzaken van pesten en spijbelen relateren aan interne en externe leerlingvariabelen en -processen.
- De rol van ouders beschrijven in een geïntegreerde aanpak van klasmanagement.

STRUCTUUR VAN DIT THEMA

Dit inleidende thema heeft vooral als doel om een hedendaagse visie op klasmanagement naar voren te schuiven die vervolgens verder uitgewerkt wordt in de opeenvolgende thema's van dit boek. Een state-of-the-artvisie is complex en gaat verder dan gedateerde benaderingen van klasmanagement.

FIGUUR 1.1. Conceptmap bij thema 1.

Om de complexe visie op klasmanagement uit te werken vallen we terug op de visie op leer- en instructieprocessen die in het boek *Krachtige Leeromgevingen* werden uitgewerkt. Lezers herkennen dit vooral door het systematisch gebruik van het onderwijskundig referentiekader waarop we terugvallen. Dat referentiekader beschreef de actoren, variabelen en processen die een rol spelen in leer- en instructiesituaties. Daarbij keken we zowel naar het micro-, het meso- als het macroniveau. Je zult merken dat de verschillende aggregatieniveaus aan de orde zijn en dat klasmanagement dus niet enkel bepaald wordt op het klasniveau door een individuele leraar bij een groep leerlingen, maar dat klasmanagement ook sterk beïnvloed

wordt door beslissingen op het schoolniveau (lerarenteams en schoolteam). Tenslotte hebben heel wat beslissingen die leraren en scholen nemen m.b.t. klasmanagement te maken met regelgeving en initiatieven op het systeemniveau van het Vlaamse onderwijs. Decreten, overheidsacties, projecten, internationale performance indicatoren studies ... passeren de revue en inspireren, richten en/of bepalen acties op het school- en klasniveau.

De conceptmap in figuur 1.1 illustreert ook hoe de visie op klasmanagement heel gevarieerd is en een flink pak specifieke kennis omvat die we in de volgende thema's meer in detail behandelen. Belangrijk is dat de lezer alvast beseft dat de visie die we hier neerzetten niet kan gereduceerd worden tot een visie op klasmanagement als een verzameling regels, een schoolreglement enz.

Klasmanagement gaat veel verder omdat het de volledige leer- en instructiesituatie beïnvloedt. Daarom duiden we klasmanagement aan als een *systemisch* geheel. Elke actor speelt zijn/haar rol, elke beslissing over een proces of variabele heeft gevolgen voor andere variabelen en processen en dit op de verschillende aggregatieniveaus. Leraren maken die keuzes. De basis voor die keuzes is een stevige kennis van de ingrediënten van een goed klasmanagement.

KLASMANAGEMENT: EEN EERSTE SITUERING

Vraag aan een leraar wat met ‘klasmanagement’ wordt bedoeld en je krijgt al snel een uitleg waarin de volgende begrippen terugkeren: regels, autoriteit, discipline, tucht, orde, regels ... of die leraar somt voorbeelden op waaruit blijkt dat klasmanagement dikwijls verband houdt met problemen: een lastige leerling, pestgedrag, gedesinteresseerde leerlingen, lage motivatie, gedragsproblemen, geweld in de klas, cyberpesten, klimaatspijbelen, eten en drinken tijdens een les, vervalsen van afwezigheidsattesten, uitlachen van een leraar, diefstal uit de lockers, vandalisme, *steaming*, verboden wapens op school, voortdurend sms'en, een slecht klasklimaat ...

In onderzoek wordt deze ‘klassieke’ visie soms benadrukt. Zo bekijkt men in het TALIS2018-onderzoek naar lerarengedrag en lerareneffectiviteit klasmanagement louter vanuit een disciplinaire invalshoek (Van Droogenbroeck, Lemblé, Bongaerts, Spruyt, Siongers & Kavadias, 2019). We merken dat Vlaamse leraren dikwijls hogere scores neerzetten dan in andere landen; zij blijken dus méér dan in andere landen disciplinaire problemen te ervaren bij klasmanagement. We geven meteen ook mee – en dat is belangrijk voor andere aspecten bij klasmanagement – dat deze percepties van leraren significant sterker worden wanneer leerlingen met een lagere sociaal-economische en/of een migratieachtergrond in de klas zitten (vanaf + 10%). Het TALIS2018-onderzoek – ondanks de engere focus op disciplinair klimaat als interpretatie van klasmanagement – levert wel interessante resultaten op in de ruimere context van dit boek. Zo blijkt dat een zesde van de normale lestijd besteed wordt aan ordehandhaving in een klas secundair onderwijs (15.3 %); dat is 7,5 minuten per les. In heel wat onderzoek wordt dit afkalven van de lestijd gezien als een erosie op onderwijs-effectiviteit omdat er minder tijd overblijft voor lesgeven. Overigens blijkt in vergelijking met de TALIS2008-meting, het disciplinair klimaat in Vlaamse scholen verslechterd te zijn (stijging met ongeveer 15%)

		Lager onderwijs		Eerste graad secundair onderwijs		
		VL	EU-5	VL	EU-14	PISA-6
Wanneer de les begint, moet ik redelijk lang wachten voordat de leerlingen rustig worden	*	31.9	28.4 ▼	38.8	28.7 ▼	23.4 ▼
De leerlingen in deze klas zorgen ervoor dat ze een aangename leerklimate creëren	*	76.5	75.1 =	64.6	70.0 ▲	73.0 ▲
Ik verlies heel wat tijd met leerlingen die de les onderbreken		40.6	37.9 ▼	40.8	28.7 ▼	24.5 ▼
Er is veel storend lawaai in deze klas		34.6	33.6 =	34.6	25.8 ▼	23.8 ▼

* Significant verschil ($p < .05$) tussen lager onderwijs en eerste graad secundair onderwijs.

FIGUUR 1.2. Welk percentage leraren is het eens of helemaal eens met stellingen rond klasmanagement (TALIS 2018)?

In deze figuur worden de percepties van Vlaamse leraren vergeleken met die van leraren in de EU-landen en landen waar ook PISA werd afgenomen (Van Droogenbroeck, Lemblé, Bongaerts, Spruyt, Siongers & Kavadias, 2019, p. 118).

Maar we herhalen dat dit een “klassieke” visie is op klasmanagement die in de literatuur verlaten wordt. Daarom bespreken we een verzameling aan beschikbare omschrijvingen

gen. De variatie aan begrippen en voorbeelden illustreert alvast dat klasmanagement heel wat meer processen, variabelen en actoren betreft dan wat bij ‘discipline’ aan bod komt. Klasmanagement blijkt zeer breed geïnterpreteerd te worden en activiteiten/ingrepen/acties te omvatten die korte, middellange en langetermijneffecten hebben. Het is in dit verband inspirerend een variatie aan omschrijvingen van klasmanagement te analyseren. In tabel 1.1 vind je bij elke omschrijving/definitie – in de kolommen – welke actor, welk proces of welke variabele benadrukt wordt.

TABEL 1.1. Analyse van definities en omschrijvingen van klasmanagement.

DEFINITIE/ ANALYSEDIMENSIE	GEDRAG INSTRUCTIE- VERANTWOORDELIJKE	GEDRAG LEERLING	ORGANISATIE	INSTRUCTIEACTIVITEITEN	LEREN	CONTEXT
<i>‘The actions teachers take to create a supportive environment for the academic and social-emotional learning of students. They described five types of actions. To attain a high quality of classroom management, teachers must (a) develop caring, supportive relationships with and among students (...); (b) organize and implement instruction in ways that optimize students’ access to learning; (c) encourage students’ engagement in academic tasks, which can be done by using group management methods (e.g., by establishing rules and classroom procedures ...); (d) promote the development of students’ social skills and self-regulation, which Marzano et al. (2003) referred to as making students responsible for their behavior; and (e) use appropriate interventions to assist students with behavior problems’ (Korpershoek, Harms, de Boer, van Kuijk, & Doolaard, 2016).</i>	x	x	x	x	x	
<i>‘CM can be operationally defined as specific directed activities by teachers that include maximizing time allocated for instruction, arranging instructional activities to maximize student engagement and academic achievement, and implementing proactive behavior management practices (...)’ (Cooper, Gage, Alter, LaPolla, MacSuga-Gage, & Scott, 2018).</i>	x	x	x	x	x	
<i>‘Management van een ordelijke rustige atmosfeer’ (Creemers, 1994).</i>	x		x			
<i>‘Klasmanagementstrategieën gebruiken die leerlingen stimuleren om coöperatief te zijn en zich blijvend te engageren voor curriculumgerelateerde activiteiten’ (Bergen, 2005).</i>	x	x		x		

DEFINITIE/ ANALYSEDIMENSIE	GEDRAG INSTRUCTIE- VERANTWOORDELIJKE	GEDRAG LEERLING	ORGANISATIE	INSTRUCTIEACTIVITEITEN	LEREN	CONTEXT
'Classroom management (...) is comprised of three central components: maximized allocation of time for instruction, arrangement of instructional activities to maximize academic engagement and achievement, and proactive behavior management practices' (Simonsen, Fairbanks, Briesch, Myers & Sugai, 2008).	x	x	x	x	x	
'Classroom management is an umbrella term for techniques employed by teachers to create a positive environment that allows students to effectively focus on academics.' (Back, Polk, Keys, & McMahon, 2016, p. 398).	x		x	x		
'Teachers who possess the ability to manage their classrooms are able to create an environment where learning is the focus' (Burden, 2003).	x		x		x	
'Research has shown that teachers can minimize inappropriate or disruptive student behavior and increase academic engagement through the use of evidence-based classroom management practices' (MacSuga & Simonsen, 2012, p. 4).	x	x		x		
'De vijfde klasvariabele is klasmanagement. Items van deze schaal gaan na of de lessen tijdig stoppen en starten, of er voldoende orde heerst in de klas, ... Nadat een factoranalyse werd uitgevoerd op de items van deze schaal bleken er twee factoren uit de bus te komen (...) inrichting van de klas en duidelijke structuur en afspraken' (Moens, Smits, Van Droogenbroeck & Van Damme, 2009).	x		x	x		
'Voor een goed klasmanagement zijn de volgende zes uitgangspunten van belang: (1) Bij de aanpak van probleemgedrag moeten de drie actoren betrokken worden: leraar, leerling en klas. (2) Deze actoren hebben onderling een relatie met elkaar die bindend of ontbindend kan zijn, positief of negatief geladen. (3) De interacties tussen leraar-klas-leerling doen zich voor binnen een bepaalde context (school, ouders, buurt, leeftijdsgenoten, samenleving. (4) Een negatief of destructief thema bindt nooit. (5) Probleemgedrag aanpakken impliceert relaties tussen leraar-leerling-klas op een positief peil houden. (6) De kwaliteitskenmerken bij het lesgeven: hoe een leraar voor de klas staat, zich tussen de leerlingen begeeft, ze aankijkt, toezicht houdt tijdens het lesgeven, enz.' (VLOR, 2006, p. 47).	x	x	x	x	x	x

DEFINITIE/ ANALYSEDIMENSIE	GEDRAG INSTRUCTIE- VERANTWOORDELIJKE	GEDRAG LEERLING	ORGANISATIE	INSTRUCTIEACTIVITEITEN	LEREN	CONTEXT
'Het treffen van maatregelen en voorzieningen die noodzakelijk zijn om een omgeving in het leven te roepen en te handhaven waarin onderwijzen en leren kunnen plaatsvinden' (Redant, 2005, p. 21).	x		x	x	x	
'An outgrowth of this increasing tendency to conceptualize classroom management broadly has resulted in a more expansive definition of the term to include a variety of teacher actions: establishing/maintaining an orderly environment conducive to academic instruction, developing positive relationships with students, fostering social/emotional development, and addressing problematic behavior' (Drang, 2011, p. 4).	x	x	x	x		

Proberen we uit tabel 1.1 een werkdefinitie af te leiden die de verschillende dimensies die we terugvinden in de omschrijvingen integreert, dan komen we tot het volgende: *Klasmanagement heeft betrekking op alle keuzes, maatregelen, ingrepen die een doelgericht leer- en instructieproces garanderen.*

Analyseren we verder de verschillende omschrijvingen en definities in bovenstaande tabel, dan valt op dat een groot aantal actoren, processen en variabelen een rol spelen bij leren en instructie en daarbij het klasmanagement beïnvloeden. Met andere woorden, klasmanagement is niet in te perken tot een aspect van organisatie (bv. reglementen, regels, disciplinaire maatregelen) of kenmerken van de leerlingen (spijbelgedrag, agressie ...). Klasmanagement speelt in op de complexe interactie van alle elementen in een onderwijskundig referentiekader. Hoe meer het vervlochten is met verschillende elementen, hoe sterker het een impact zal hebben op het leren. Het valt wel op dat de 'context' door weinig auteurs wordt benadrukt. Maar wanneer we in die context de nadruk leggen op betrokkenheid van de ouders bij het leerproces, zal niemand twijfelen aan het belang van de context en de gerelateerde actoren uit de context. De analyse van de omschrijvingen voor klasmanagement onderbouwt dus de relevantie van het opnemen van figuur 1.2 in dit thema: het onderwijskundig referentiekader dat direct ook de complexe interactie tussen de interne en de externe elementen in het model benadrukt.